

ՔՍԱՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄԱՐՏ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի, կես տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյանի խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ, Редакция „Мшакъ“.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տէլեֆոն № 253.

Խմբագրությունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տոն օրերէն)

Ցայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լուրով.

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են
իրաքանչիւր բառին 2 կոպեկ.
Տէլեֆոն № 253.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾԻՐՈՒՆԻ

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐԿԱՅ 1898 ԹԻՎԱՆԻ

ՄԱՐՏ

(26-րդ ՏԱՐԻ)

ԻՐԱՎԱՆՆԵՐՆԵՐ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՎԱՆ ԼՐԱԴՐԻ

ՓԵՏՐՎԱՐԻՑ ՄԵՇԱԿԸ, ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՒՄ Է ԱՄԵՆ ՕՐ ԲԱՅԻ ՏՕՆ ԵՒ ՏՕՆԵՐԻՆ ՅԱԶՈՐԻ

«ՄԵՇԱԿԻ» տարեկան գինը թէ՛ Ռուսաստանում և թէ՛ արտասահմանում 10 ռուբլի է, տասն և մէկ և տասն ամսականը՝ 9 ռ., ինն և ութ ամսականը՝ 8 ռ., եօթ ամսականը՝ 7 ռ., վեց ամսականը՝ 6 ռ., հինգ ամսականը՝ 5 ռ., չորս ամսականը՝ 4 ռ., երեք ամսականը՝ 3 ռ., երկու ամսականը՝ 2 ռ., մի ամսականը՝ 1 ռուբլի:

«ՄԵՇԱԿԻ» գրիչը կարելի է ԽՐԱՎԱՐԱՏԱՆԸ (Բաղրատայա և Բարձրակայա փողոցների անկիւն) և Կայտարարութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄԵՇԱԿԻ» գրիչը համար, և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելու, պետք է դիմել հետևեալ հասցեով. ТИФЛИСЪ, редакция „МШАКЪ“, իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal arménien „MSCHAK“.

Ցայտարարութիւններ ընդունվում են թէ՛ հայերէն, թէ՛ ռուսերէն և թէ՛ օտար լեզուներով:

Բառեր վճարվում է 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԳԱՎՈՒԹԻՒՆ

Նոր անդալէզ. — ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մե-
նամարտութիւն և պատիւ. Միջոցներ առաջա-
կալիւնում դէմ. Նամակ Փօսկայայի. Նամակ
կարգից. Նամակ Խմբագրութեան. Նամակ Խմ-
բագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՐԱՐՈՒՄ ՏԵ-
ՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ Նամակ
Արեւելեան Աֆրիկայից. Նամակ Ամերիկայից.
Արտաքին լուրեր. — ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՒՆԱ-
ԳԻՐՆԵՐ. — ԽՐԱՎԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. —
ԲԱՆԱՍԻՐԱՎԱՆ. Մէլքի աղբիւր:

ՆՈՐ ԱՍՊԱՐԷԶ

Չինական կառավարութեան հետ կայաց-
րած խաղաղ համաձայնութեամբ Ռուսաս-
տանը գրաւեց Պորտ-Արտուր և Ցալին-
կան նաւահանգիստները ժամանակակերպ
պէս, 25 տարվա պայմանագրով: Դա
Ռուսաստանի նորագոյն պատմութեան մէջ
մի շատ նշանակաւոր երեւոյթ է, որ տարա-
ծում է Ռուսաստանի ազդեցութիւնը Չի-
նաստանի պէս մի ահագին պետութեան
վրա և բաց է անում գործունէութեան
մի լայն և ընդարձակ ասպարէզ: Ռուսաս-

տանի մրցակիցները հեռաւոր Արեւելքում—
Անգլիան և Նապոմիան, ինչպէս երևում է,
հաշտվել են կատարված իրողութեան
հետ. գոնէ երկուսն էլ իրենց զինուոր
նրանք ինչպէս հաղորդում են անգլիական
լրագրիչները, ոչ մի բողոք չեն յայտնի
ուսու-չինական համաձայնութեան դէմ:
Յոյս կայ, որ թէ Անգլիան, թէ Ֆրանսիան,
թէ Գերմանիան և թէ Ռուսաստանը կը
հասնեն այն եղանակացութեան, որ Արեւել-
քում ամեն մէկի համար բաւական ընդար-
ձակ տեղ կայ գործելու, ուստի և չինա-
կան ժառանգութիւնը ընդհարում չի ա-
ռաջացնի այդ երկրների մէջ, թէ և անգ-
լիական լրագրիչները վերջին օրերս սաս-
տիկ յուզված և սպառնալից ձևով էին
խոսում:

Իրողութիւնը կատարված է. Ռուսաս-
տանը հաստատվեց չինական ափերում
նոր իրաւունքով, որով Անգլիան հաստատ-
ված էր այնտեղ վաղուց և Գերմանիան
անցեալ տարվանից: Նրեք պետութիւնները
հանդիսաւոր կերպով յայտարարեցին աշ-

խարհի առաջ, որ ոչ ոք չէ ուզում Չի-
նաստանի բաժանումը և այդ ժամանակա-
ւոր գրաւումները լոկ առևտրական նպա-
տակ ունեն: Ամենքը ուզում են, որ Չի-
նաստանը բաց անէ իր լայնատարած ծո-
ցերը Նեփոպայի առևտրի և արդիւնաբե-
րութեան տարածման համար:

Նա այսպէս, երօպական ազգերը հեռա-
ւոր Արեւելքում սկսել են ոչ թէ աշխար-
հակական նուաճումներ, այլ փոխադարձ
մրցութիւն խաղաղ կուլտուրական հողի
վրա: Չինաստանը, դարերի ընթացքում
անշարժացած, քարացած այդ ահագին
աշխարհը, այժմ բաժան-բաժան է լինում
ոչ թէ քաղաքականապէս, այլ խաղաղ
կերպով: Իրանց չինացիները կամքով և յո-
ժարութեամբ, կապալառութեան դաշնա-
դրերով: Չինաստանը չէր կարող դիմադրել
կուլտուրական ազգերի արշաւանքին և,
հասկանալով իր անկարողութիւնը, տեղի
տուեց, բաց արաւ իր կուրծքը: Նա կա-
տարեկապէս էնթուսիստիկ կուլտուրական
հոսանքներին և այսուհետեւ մնում է սպա-
սել թէ ինչ լինէ քաղաքակրթութիւնը
մտաւոր անշարժութեան այն աշխարհում:
Կատարելու ահագին գործեր կան: Իւրա-
քանչիւր ազգ, որ Չինաստան տանող մուտ-
քեր է ձեռք բերել, պիտի ցոյց տայ թէ
ինքը իսկապէս ընդունակ է խաւար և
անպատրաստ ազգերի յատարակի դերը
կատարել: Չինաստանը միայն ուրիշ բա-
րեքները սպառող չը պիտի նկատվի. իր
ստացածի փոխարէն նա կը տայ իր երկրի
հարստութիւնները: Օգտվողները երկու
կողմերն են— թէ դաստիարակները և թէ
դաստիարակվողները. և ով շատ կը տայ,
նա շատ էլ կը ստանայ: Ցանկանք, որ
կուլտուրական մրցութիւնների եռանդը
այնքան բարեբեր լինի ասիական անշար-
ժութեան մէջ խրված հեռաւոր Արեւելքի
համար, որ Չինաստանը զարթնէ իր դա-
րաւոր քնից, վերածնվի, առաջ գնայ և
զառնայ կուլտուրական ազգերի մեծ ըն-
տանիքի մի ընդունակ, ձկուն և կենսու-

նակ անդամ: XIX դարի վերջում խոր-
տակվում է այն հասկացողութիւնը, որ
կոչվում է «չինականութիւն»: Թող դա
մի նոր խթան հանդիսանայ ազգերի առա-
ջադիմութեան համար և թող Արեւմուտ-
քը ցոյց տայ Արեւելքին, որ սխալ է այն
հին ասացուածքը թէ լոյրը գալիս է Ա-
րեւելքից: Ապագան Արեւմուտքի լոյսին է
պատկանում: Արեւելքը վաղուց վերջացրել
է լուսատուի դերը և այժմ լոյրը վերջե-
րի ու կարօտութիւնների համար մի տեղ
միայն պիտի ձանաչէ— Արեւմուտքի լոյսը:

ՆԵՐԿԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵՆԱՍՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՊԱՏԻՒ

Մարտի 21-ին, երեկոյեան ժամը 8¹/₂-ին,
Կրօնօվի դահլիճում, բազմաթիւ ունկնդիրների
առաջ, Փիֆլիսի նահանգական զինուորական դա-
տարանի անդամ Իվանիեօ կարդաց մի դասա-
խօսութիւն մենա մարտութեան և պատ-
ւի զգացումի մասին: Պատասխանութիւնը չօ-
չախում էր մի այնպիսի նիւթ, որ միաժամա-
նակ թէ խոր փիլիսոփայական և բարոյագիտա-
կան նշանակութիւն ունի և թէ ժամանակակից
կուլտուրական մարդկութեան այրող և անվիճե-
լի հարցերից մինն է կազմում: Ինչ է պատիւ
զգացումը, ինչպէս հասկանալ այդ զգացու-
մը և ինչ միջոց գործ դնել նրա պաշտպանու-
թեան համար: Նիւթի այդ հետաքրքրութիւնը
մի կողմից, միւս կողմից դասախօսի վերին աս-
տիճանի գրավիչ և գրեթէ դիմելի խօսակցութե-
ան, — ահա պատճառը, որ բազմաթիւ ունկնդր
խնդրեցին հասարակութիւնը ամբողջ 2 ժամ,
առանց որ և է ընդմիջում, լարված լսում էր
դասախօսին: Մեզ հիշադրեց մանաւանդ այն
խիստ լոգիկական վերլուծութիւնը, որով դասախո-
սը քննում, բացատրում էր պատմական այս
կամ այն երկրից և քննադատութեան ամենա-
խիստ բովից անցկացնելուց յետոյ, ստիպում էր
ունկնդիրներին դալ անկուսակցութիւնը կերպով այս
կամ այն եղանակացութեամբ:

Բայց անցնենք նիւթին:
«Մի քանի ժամանակ առաջ, — այդպէս սկսեց

համարձակվում անխաղ թողնել աղբանոցի մե-
ռններին, որովհետեւ Գայիանէն ասել է, որ ա-
մենքին թողէ ինչպէս կարգն է. իսկ այժմ հոգ է
Գայիանէն... Սրբալիւս-բէկի նշանաւորը:— Ոչ ոք
չէր համարձակվում մտաւայ այդ հանգամանքը:
Նոյն իսկ մայրը... Նա հանդարտվել էր, այլ ևս
ինքն իրան չէր տանջում և այլ ևս անէճնքներ
չէր թափում իր աղջկայ վրա: Ասում էին թէ
նա էլ է վախում: Ասում էին, և չէին զարմա-
նում: Կար ժամանակ, նա գտնվում էր այն միտ-
քից, որ Գայիանէն կարող է վտանգ սպառնալ,
այն ժամանակ նա անընտէր և պատմութեան
սպասում էր դժբախտութեան և անորոշում էր
ամեն ինչ գոհել իր երեխան պատուելու համար:
Այժմ պարզ էր, որ կորած է երեխան, բայց
այժմ նա, մայրը, ստեղծ է յետ քաջվել, ամեն
ինչ թողնելով Աստուծու կամքին: Նա, ի հարկէ,
վախում էր Սրբալիւս-բէկի նշանաւորից...
Այդպէս դատողները ոչ մէկին էլ չը գիտէր,
որ Գայիանէն մտել է իր մօր ծոցը, որ ու գի-
չեր հանդիսու չէ տալիս նրան: Նա հետեւում էր
այդ խեղճ կնոջ պահպան հրեշտակի նման,
չէր թող տալիս, որ նա յուսահատվի, լացով, ա-
ղաչանքով, բարկութեամբ դառնում էր նրա
սիրտը, հանգստացնում էր: Գայիանէն սովորեց-
րեց նրան սպասել, սպասել նոյն իսկ այդ դը-
ժոխային դրութեան մէջ: Նրա դժբախտութիւնը
հեղեղել է ամեն տեղ, երբ ամեն ինչ կորած է
և չը կայ մէկը, որ բռնէ ընկածի ձեռքը, այդ
ժամանակ օձիք պտուղներ, դուրս ծնելով, ու-
շախտակելով ոչինչ չէ կարելի դրսուել: Թուր-
թիւնը մահ է: չը պէտք է թուրանալ, այլ պէտք
է յիշել, որ վերջին շունչ արձակելիս էլ կարելի
է կուլել:

— Երեւանի խեղճ է, ասաց Մէլքե-Ասանը,
երբ Աննա-Խանութիւնը պատմեց ամեն ինչ:— Խեղճ
է, ինչպէս միշտ: Նա ճիշդ է ասում: Մեռնողը

ԲԱՆԱՍԻՐԱՎԱՆ

ՄԵԼԻՔԻ ԱՂԶԻԿԸ

ԻԱ

Մա՛ր բաւական բարեբարութիւն էր արել
Փէրիկ բնակարանում: Ձմեռը ոչինչ գոթ չու-
նեցաւ. արեւ չը կար և չէր կարելի նրանից ջեր-
մութիւն գողանալ, ձիւնը հաստ չերտի տակ
թաղել էր աղբանոցը և այլ ևս չէր կարելի
խրվել աղբերի մէջ ու տաքանալ: Մերկութիւնը
հալվել էր ձիւնի պէս: Քչերքն կարելի եղաւ
ցրվել գիւղերում, յանձնել բարի մարդկանց,
չառը նրանք էին, որոնք, լուռ ու խոստ, դը-
նային գետի ծորը: Սկի բարձրութիւնն էր բա-
ժանում ծորի սառած յատակը այն անակից,
որ կենդանի համարվող արարածները օրհասա-
կան ջանքեր էին անում, որ պահեն իրանց մէջ
հանդիւղող տաքութիւնը: Բայց այդ կարճիկ ճա-
նապարհից ազատվել վեր էր նրանց ոյծերից:
Մարմնի վրա փողով վերցրել, խոր ընկած կրճե-
րի տակ աքլով սրտերը և սովը, միշտ կատաղի
սովը— սրանք էին աղբանոցից ցած իջնողներն-
րը: Պետի ծորը պահում էր իր մէջ մի փոքրիկ
անկշառակ գերեզմանատուն, միակ վիշտ, որ
այս աշխարհում կարողանում էր յաւիտեան լը-
ռեցնել մարդու միտմտեցողութիւնը: Նա այդ պատճա-
ռով այլ ևս անձուկ չէր ուղբում իր անակը: Նրեք
հիւանդ երեխայ էին մնացել այնտեղ, մէկ էլ
մի պահուէ կնիկ, որ անչափ լաց լինելուց հա-
մարեա կուրացել էր:

Իրանց պահպանող Փէրիկն էր: Օրերով նա
հասնում էր, լուռ իբրեւ գերեզմանի բար, բայց
ուշադիր և խնամուտ, ինչպէս ծնող մայր: Մի
համբերութեամբ, որ գուցէ քարերին է յատուկ,

նա սպասում էր թէ ինչ կը դառնան իր վեր-
ջին անբախտ հիւրերը: Մահն էլ նրա հիւրն էր
և նա չէր տեսել, որ այդ հիւրը խնայէ մէկին:
Բայց պառաւ հանդիսու էր: Գետի ծորը իշխող-
ները այժմ օրէնքով սահմանված, Աստուծու դը-
րած ճանապարհին ունէին— քանաչափ, պատմել,
խոսել, նոյն իսկ լաց... Այժմ հողագործ կար:
Միւսն անգամ հինաւորեց անակիւն էլ դիպել էր
մի բարեբար ձեռք. պատի կիսատ տեղը ծածկ-
ված էր հին կապեղնակներով, իսկ գրան տեղ
կախ ընկած էր կարկաստաններով ծածկված մի
հին ջուր: Այժմ ձիւնը աղաւտ ներս էր ստորւմ
մի թանձր ծով, որի համար առանձին ծակ
էր բացվել պատի վերին մասում: Խեղճերի օ-
թեանը ամեն կերպ զննվել էր սպանող ձմեռ-
վայ դէմ: Այլ ևս մի կտոր հացի համար հարկա-
ւոր չէր չափել դիւրը ծայրից ծայր ու աղաչել:
հացը այժմ ասում է, իսկ քանաչափ գալիս է
իսկոյն, երբ Մարմնի վաղուդ է նրա մօտ և
յայտնում թէ մտել կայ: Այժմ Փէրիկն փառք է
տալիս Աստուծուն, այսպիսի «յարմարութիւննե-
րի» մէջ նա յաւիտեան չէր յուսահատվի և հան-
դիսու կը նստի, սպասելով իր հիւրերի վերջին:
Միայն անբախտ Անուշն էր, որ անպատան էր
մնում. բայց այժմ նա էլ խոջում է պառաւին և
քիչ է երևում նրա աչքին. գիւղերը բառի
չէ լինում և Անուշը չէ կանչում ծորից. «Ինչ
արիւր»...

Չարչարանքները, այս, վերջացան. Փէրիկ գի-
տէր որ ամեն ինչ կախված է մէկըրի դռներից
և չէր հաւատում, որ նրանք միշտ փակված կը
մնան: Գոռները այժմ բաց էին: Բայց էին ոչ
միայն Փէրիկ համար, այլ... խեղճ Գայիանէն...
երկու թէ երեք անգամ ներս էր մտել և Սրբա-
լիւս-բէկը: Այժմ հաստուն էր, որ աղջկը դը-
նում է թիւրքին: Նա ինչն է ասում որ դնում

է, ասում է լաց լինելով. միշտ լաց է լինում,
երբ մենակ է մնում, այդպէս էր պատմում
Մէհրին: Փէրիկն էլ մի երկու անգամ լաց եղաւ,
բայց աղջիկը արգելեց, նա միշտ ասում էր.
«Տո՛ւր, ոչ ոք չի ընդդիմանայ քեզ. թող ուտեն
խեղճերը, բախտաւոր չեն, գոնէ կուշտ լինեն»:
Նա համեստ, ցածրիկ ձայնով ասեցինքում էր,
որ ինքը խեղճերի պատճառով ընտելեց այս ճա-
նապարհը... Գիւղերից խօսքեր, բայց որքան ուշ
են լսվում... Այժմ այլ ևս ուտող չը կայ, հացի
առատութիւն է տեսնում, բայց ով է հասկա-
նում այդ: Հաց կանչողները մէկ-մէկ իջան գե-
տի ծոր և լուռ պառկեցին գերեզմաններում...
Գատառաւոր քաղցր լինի, Տէր: Ի հարկէ, Գա-
լիանէն չէր մեղաւորը, որ մէկըրի դռները այդ-
քան ուշ բացվեցան, վերջին մեռնողների համար
միայն: Նա միշտ էր բարի, ողորմած. բայց նը-
րան չէին լսում: Այժմ է նա բանեցնում իր ի-
րաւունքները: Վերջին իրաւունքները... Կանչում
է գիւղի աղջիկներին, որ իր վերջին բարեկեց-
տայ նրանց: Նա տալիս է ծածուկ. հաւաքում է
իր սենեակը, փակում է դուռը: Ինչ է խօ-
սում, ոչ ոք չէ ասում: Մի դարմաւալի գաղտ-
նիք կայ աղջիկների մէջ. գաղտնիք չէ միայն
այն, որ մի քանի աղջիկներ լաց եղած են դուրս
գալիս Գայիանէն սենեակից: Տեսել են մի ան-
գամ և մի դարմաւալի բան. պահարանում դըր-
ված էր աւետարան, իսկ նրա կողքերին վառած
էին մոմեր: Գայիանէն չէ յայտնում թէ ինչ է ա-
նում, բայց ամենքին ասում է, որ չը վախեն,
ուրախ մնան: Մի օր Փէրիկն ասաց. «Ձը վա-
խուած կընդունէ այդ ուտողը. նրա պէս ո-
ղորմած աղջիկ չը կայ. նա երբեք սուտ չէ աս-
նել»:

Ասում է, որ չը վախեն, բայց ամենքն արդէն
վախնում են նրանից: Գայիանէն այլ ևս չէ

դասախօսը,—Հռոմում, մենամարտութեան ժամանակ սպանիլից խտրաբնույթ ամենաշատաւոր ժողովրդական զորքիցը, Գաբրիելից յետոյ խտրական ժողովրդի ամենասիրելի մարդը, Կալաբրիտի, որը Ներսիսի ամենահամարձակ բանաստեղծներէն մէկը կարող էր դառնալ, եթէ անձնատուր եղած չը լինէր ըստական զորքունէնութեան: Երբ կարդիմալ Բանդուլի գլուխը Լեոն XIII պապին Կալաբրիտի ցաւալի մահը, կաթողիկէ եկեղեցու պետը վեր թռաւ իր գահից, և բացականչեց.—«Հանգիստ քո անձնին, Կալաբրիտ, և թող անիծեալ լինի մենամարտութիւնը: Առաջին անգամ չէր, ի հարկէ, որ պապական գահի բարձրութիւնից անձնը և բանադրանք էր արտասանուիւմ մենամարտութեան դէմ, բայց այս անգամ Կալաբրիտի պէս նշանաւոր հայրենասէր տրագիքական մահը այնպիսի ընդհանուր զայրոյթ առաջ բերեց ամբողջ Եւրոպայում, որ երկրի մի ծայրից միւսը սկսեց ինչպէ՛ «Երբէք մենամարտութիւնը» աղաղակը, և աղբէն օրհնագրական ժողովին մի քանի առաջարկութիւններ են ներկայացրւած՝ ջնջելու մենամարտութեան սովորութիւնը և նրա տեղ «պատիկ դատարան» հաստատելու: Սակայն, սկսեալութիւններ և հոգեբաններ չեն հաւատում այդ ողորդութեան յարաւորութեան. կանցնի, ասում են նրանք, այդ չրջանը և Եւրոպայում 1897 թ.ին կատարւած 792 մենամարտութիւններն կը հետեւն նոյնչափ և գուցէ աւելի մենամարտութիւններ, որովհետեւ մենամարտութիւնը հետեւանք է մի այնպիսի զգացումի, որ ամենախոր արմատներ է գցել մարդկային հոգու մէջ—պատուի զգացումը:

Այս առաջադրանքից յետոյ դասախօսը հարցրեց.—բայց այդ ինչ զգացում է, որ այդքան խոր արմատ է գցել մարդկային հոգու մէջ, որ ստիպուի է մարդուն դո՛ւնել իր ամենաթանկագին և նուիրական շահերը—ընտանիքը, դուքը, դիմաւորական և հասարակական գործունէութիւնը, վերջապէս կեանքը, այդ ինչ զգացում է, որին ըստիպւած դո՛ւ դիմացն Բուստատանի փայլուն հանձարները—Պուշկին և Լէրմոնով. այդ ինչ զգացում է, որ ստիպեց Եւրոպային կորցնել իր մեծ դաւակն և բանաստեղծին: Պէտք է բացատրել այդ զգացումը: Դիմե՛ք փիլիսոփային, սոցիոլոգին, հոգեբանին և բարոյաբանին. տեսնե՛ք նրանցից որք կը բացատրի մեզ պատուի զգացումը: Եթէ ինչ-որ մէկը կը շարունակէ ինչպէս մենամարտութիւնը և նշանակութիւնը: Եւ դասախօսը մի առ մի առաջ բերեց, թէ ինչպէս են սրտում փիլիսոփայութիւնը, սոցիոլոգիան, հոգեբանութիւնը և բարոյագիտութիւնը պատուի զգացումը: Բանից դուրս է դալիս, որ յայտնւած կարծիքները և որոշումները խիստ տարբեր են, որք դիտարկելով նրանցից ոչ մէկը չէ կարողանալ մարդկային պատուի զգացումը համար մի այնպիսի ընդհանուր հասկացողութիւն, որ համարէր ամենքին, թէ այդ հասկացողութեան համար մարդը պարտաւոր է դո՛ւնել իր ամենամուրակաւն

ետեկի գերեզման չեն գնում, եթէ մեռնողը նոյն իսկ դրա պէս մի սիրուն երեխայ է:

—Բայց սա գերեզման չէ, Աւան, բացականչեց Աննա-Կաթողիկէ: Գերեզմանի հետ ես չուտ կը հաշտուիմ: Գերեզման մտնելը ամօթ չէ, ամօթը... Ինչ միտ պիտի լինի մարդու երեսի վերայ որ յաւիտեան տանէ այդքան ամօթ...

Եւ նա սկսեց իր դանդաղները: Օ՛, եղբայրը չէ հասկնաւ թէ այդ ինչ կրակ է, որ լափում է իր քրոջ սիրտը: Առաջին աչքերով ինչից յետոյ, Սիւլեյման-բէկը երկու անգամ էլ եկաւ մէլքի տունը, բայց Գալիանէն չը փախաւ, չը թաղանթեց, բայց երեսու միանգամայն համարձակ ու վտանգ, նա երեսաց բէկին, նայում էր նրան այնպէս, կարծես չէր կշտանում: Մէհրին դանդաղութիւն չէր գտնում այժմեան օրերի և այն ժամանակների մէջ, երբ խաչեցնել էր նրա սրտի ուղարկը: Այն ժամանակ նա սիրահարուած էր, իսկ այժմ... Մէհրին գիտէ որ այժմ էլ նոյն դրութիւնն է: Թէ և աղջիկը լաց է լինում, երբ մի-մի յիշում է անցեալը, խաչեցնում, բայց լացը իսկոյն ծիծաղել է փոխում, երբ միտն է բերում, որ Սիւլեյման-բէկը իրանից ձեռք չի վերցնի... Այժմ էլ նա սիրահարուած է... Բայց հիմ վրա...

Մէլքը-Աւանը երեսը շուտ տուեց և դուրս դրաւ, նշան անելով: Երբ քայլը չը հետեւ իրանի Գալիանէն մենակ էր ուղում տեսնել և մտնելով նրա սենեակը, ամենից առաջ փակեց դուռը: Այժմ նրա մէջ կասկած չը կար, որ սուտ չէ մարդկանց կարծիքը, որ աղջիկը, իսկ որ, սիրահարուած է: Գալիանէն մտեցաւ— նրան, ծիծաղեց, բարենեւ տուեց, յայտնեց, որ ինքը վաղուց էր սպասում քեռիին: Բայց մէլքը չը կարողացաւ ստանալ իր մնալ, ոչ մի քաղցր խօսք չստաց, ոչ միայն ինչեց, որ ինքը դատուած էր... Նրա ձայնը խիտ էր և դէմքը այլալուծ, ինչպէս ինչ-որ մի մարդու լայն շրթերը:

Հանքը և բնութեան իրան պարզեւմ ամենամեծ բարեկր—կենսաբան: Փիլիսոփայութիւնը պատուի զգացումը որոնում է մարդկային անձնատուրութիւնից, անհատականութիւնից դուրս: Սոցիոլոգը ասում էր. «Տես, ես չունեմ ոչինչ, ոչ տուն, ոչ տեղ, ոչ հագուստ, նոյն իսկ մի բարձր չունեմ զլիստակաւ դնելու համար, բայց ես մարդկանց մէջ թաղաւոր եմ»: Պատճառը, այդ ամենամեծ փիլիսոփայ, իբրեւ ինչեւ համարում էր մարդկային այն հասարակութիւնը, ուր ծրուած երկխոսն չէ իմանում, թէ ովքեր են եղել իր ծնողները: Սոցիոլոգը հասարակական բարոյութեան մէջ է տեսնում պատուի զգացումը, իսկ փիլիսոփայը՝ հասարակութեան մէջ մարդու ունեցած բարի անունը և համբաւն է համարում պատուի զգացում:

Եւ չը ստանալով ոչ ոքից ոչ մի բաւարար և համարեցողից պատասխան, դասախօսն ասում է, որ մեռնել է ուսումնասիրել պատուի զգացումը, և նրա հետեւանք՝ մենամարտութեան պատմութիւնը, այն է հետազոտել պատուի զգացումը և մենամարտութեան էվոլյուցիան: Եւ նա սկսում է ուսումնասիրել. նա ցոյց է տալիս, թէ հին աշխարհ ինչ հասկացողութիւն ունէր անհատական պատուի, մարդկային անձնատուրութեան և մենամարտութեան մասին. բացատրում է, թէ միջին դարերում ինչպէս էին ըմբռնում պատուի զգացումը և ինչպէս է հասկանում նրան նոր աշխարհը՝ 18—19-րդ դարի մարդկութիւնը: Այդ էվոլյուցիան լաւ հասկանալու համար, դասախօսը ստիպեց խօսել հռոմէական ժամանակների, քրիստոնէութեան, միջին դարերի և սոցիալական և իրաւական արշաւանքի, ֆրանսիական մեծ յեղափոխութեան մասին, ինչպէս և յայտնեց Բուստատանում ներկայ դարի ընթացքում կատարւած վերանորոգութիւնների հարցը: Պարզ երևում էր, որ դասախօսը վերին աստիճանի բարեխիղճ կերպով ուսումնասիրել է այդ ժամանակների պատմութիւնը և պատմական երեւոյթիները քննադատութեան և գնահատութեան համար միայն մի փորձակշիռ ունի,—անպայման ճշմարտութիւնը և համեմատական ուսումնասիրութիւնը:

(Կը շարունակվի)

ՄԻՋՈՑՆԵՐ ԱՆԱՋԱԿՈՒԹԵԱՆ ԴԵՄ

Կովկասի կառավարչապետը, ինչպէս հայտնի էր, որ «Կարօ» լրագիրը, Մարտիկաւորում աւագակութեան վերջ դնելու համար, հարկաւոր է համարել հետեւեալ արտակարգ միջոցները ձեռք առնել. 1) գիւղական համայնքները, որոնց հողը վրա կատարւում է աւագակութիւնը, պարտաւոր իրաւունքով վճարում են 2) զաւառապետներին իրաւունք է տրուում ժամանակակից բանտարկել զանազան կասկածելի անձանց, նրանց տրուող լրագրութիւնների սահմանները որոշելու են անանձին հրահանգներով, որ կազմում

անարկու: Առանց նախաբանի, առանց խրատների նա ասաց, որ եթէ խելքը երեխան կորցնել է իր խելքը մի գործի մէջ և չէ ուղում ձեռք վերցնել այդ գործից, պիտի խմանայ, որ իրան թող կը տան անել, ինչ որ ուղում է: Թող նա չը կարծէ թէ աշխարհը տակն ու վրա կը դառնայ նրա պատճառով: Այժմ աշխարհը քայքայեւոր ու հոգեւոր ունի: Նա հարկաւոր արգելիկներ է կորցրել և մեծ բան չի լինի, եթէ մի աղջիկ աւել կորցնի:

—Եթէ դու չես խմայի, ոչինչ կը համարեն մեզ ամենքին, այն ժամանակ մենք ամենքին չենք խմայի քեզ, ոչինչ կը համարենք քեզ... Դու մեզ չես խաղաղաւոր, որովհետեւ մենք ձեռք կը վերցնենք քեզանից և դու կը դառնաս մի հասարակ աղջիկ...

—Ահ, դու ճշմարիտ ես ասում, քեռի, հիացած բացականչեց Գալիանէն, փաթկալով մէլքի կրծքին:

Յուզմունքը թող չը տուեց նրան շարունակել մի վայրկեան նա տեղի տուեց խուլ հեկեկանքներին, և ապա, բարձրացնելով իր դէմքը, նայեց իր քեռիին, որ կանգնած էր ծայրի նման, ու ասաց.

—Դու արդար ես, քեռի... Ինչո՞ւ չուտ չեմ կար, որ ասես այդ խօսքերը... Ոչ ոք չէր ընդունում, որ ես հասարակ աղջիկ դառնամ. որքան էի տանջվում, որ հասկացնեմ այն, ինչ չէիմ դու ասացիր: Ահ, սիրելի քեռի, հասկացում ամենքին, որ ես ոչ քեզ լաւ չեմ... —Շատ լաւ...

Եւ այլ ևս ոչ մի խօսք: Մէլքը-Աւանը հեռացնեց նրան իրանից ու դուրս գնաց:

Բայց իր զայրոյթը չը կարողացաւ պահել: Նոյն օրը գնաց Սիւլեյման-բէկի մօտ: Իսկ երեւոյթան պատմում էր իր քրոջը, թէ ինչ էր ասել և ինչ էր լսել:

Եւ նահանգապետները: Նահանգապետները պէտք է դեկլարելին հետեւալ կանոններով. ա) Այն դէպքերում, երբ որ և է անձնատուրութեան մասին գաւառապետը կը ստանայ տեղեկութիւններ, թէ նա աւագակութիւն թագնում է իր մօտ, այս կամ այն կերպ աւագակութիւն է ցոյց տալիս նրանց կամ չէ յայտնում նրանց բնակութեան տեղը և այդ տեղեկութիւնները, գաւառապետի կարծիքով, այնքան արժանաւորուում են, որ բաւական կը համարվեն այդ անձին արտօրել վարչական կարգով, այդ դէպքում նա իրաւունք ունի, եթէ այդ օգտակար է համարում, կալանաւորել այդ անձին ժամանակաւոր կերպով, չը խնդրելով այդ մասին առանձին թղթաւորութիւն: Այդ դէպքերում գաւառապետը պարտաւորւում է յայտնել կալանաւորութիւնը, թէ նրան թանաթարկութեան հիւք տուող առիթը և թէ այն միջոցը, որով նա կարող է ազատվել բանտարկութիւնից և իրան սպասող քաղաքից, ինչպէս, օրինակ, յանցաւորի բնակութեան տեղը յայտնել, իր մօտ պահվող կողպարկութիւնը յանձնել և այլն: Գ) Այն դէպքում, երբ կալանաւորւած անձը կատարէ իրան առաջարկած բոլոր պահանջները, գաւառապետը պարտաւոր է անմիջապէս ազատել նրան, ի նկատի ունենալով, որ նրան տրված ժամանակաւոր կալանաւորման իրաւունքը ամենին նպատակ չունի պատժել յանցաւորին իր չարագործութեան համար, մի գործ, որ ամբողջովին վերապահւած է դատարանին, այլ միայն ժամանակաւորապէս հեռացնել այն կամ այն անձին այն միջավայրից, ուր նրա ներկայութիւնը յայտնի վնաս է բերում մի և նոյն ժամանակ անդամաւորւած է արդարադատութեան գործունէութիւնը: 3) Աւագակալին խմբերի լրտեսներին, նրանց տեղ և բնակութիւն տուողներին և, առհասարակ, աւագակալներին հետ ապօրէն յարաբերութիւնների մէջ գտնվող անձանց աւագակալ վարչական քաղաքի համար և մինչև հրաման ստանալ բանտարկել:

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

Մարտի 15-ին

Հին-Նախնիկների երկրասարգ վաճառական Ա. Պորոսեան մի խոշոր նուիրաբերութիւն աւելցրեց Նախնիկ հայոց Հրատարակական ընկերութեան, նուիրաբերութիւն, որը լիակատար ուշադրութեան արժանի է: Սեզանով, առհասարակ, նուիրաբերութիւնը լինում է կտակի միջոցով նուիրաբերողի կեանքի վերջին, մահամեծ քօղիներում, այն էլ յամալս այնպիսի հիմնարկութիւնների անունով, որոնցից ոչ մի չա՛հ չէ ստացվում: Մինչդեռ այ. Պորոսեան նուիրաբերութիւնը անում է իր կեղանակութեան միջոցով, այն էլ երկրասարգը հասկանում է մի խոշոր գուժար է նուիրում մի այնպիսի հաստատութեան, ինչպիսին է Ռիֆլիսի հայոց Հրատարակական ընկերութիւնը, որը իր գոյութեան երկար տա-

—Մեզ ոչինչ բան չի օգնի, ասաց նա մի ծանր, յուսահատ եղանակով:—Նոյն իսկ Մուստաֆա-փաշայի անունն էլ աղբեղութիւն չարաւ: Բէկը չէ վախում իր հրամանատարից: Փայան ոչինչ չէ կարող ստել, եթէ ինքը, բէկը, մի օրում քանդէ մէլքի տունը: Ոչ մի օմանցի չի խոջայ այն գեանդներին, որոնք աւագակ Մանասի գործակցներն են:

—Նա պարզ հասկացրեց, որ եթէ իրան ընդդիմանանք, նա այդպէս էլ կանի, կը քանդէ այս տունը: Փայանը Շահազադը... Նա է այդ դէպքը տուել անօրէն թիւրքին: Չը մոռնաս, Աննա, վաղը նրան ուղարկել մեր տուն: Եւ կը խրատեմ այդ լակոտին...

Այդքան բաւական չէր, բէկի ակնոյցին հասել էր այն, ինչ խօսում էին մարդիկ. նա գիտէր, որ Գալիանէն սիրում է իրան: Պէտք էր տեսնել զգալի պատգում աչքերը, որպէս զի կասկած չը մնար, որ նա ձեռք չի վերցնի մէլքի աղջկանից: Նրա ձեռքին մի ուրիշ դէպք էլ կայ: Ոչ մի գեաւոր իրաւունք չունի պահել իր տանը մի աղջկան, որ ուղում է մարդաբէի աղանդը դառնալ:

Եւ սա, դժբաղդաբար, ձիւղ է, շարունակեց մէլքը:—Այստեղ կայ և հաւատի գործ. ինքը, փաղիշան էլ, չի արգելի բէկին տանել մեր աղջկան և մահմետական դարձնել...

—Ուրեմն...

—Մեք ճար չունենք, պատասխանեց նա, իր տխուր աչքերը դարձնելով իր քրոջ վրա:—Բիշ յոր կարող ենք ունենալ, եթէ Գալիանէն պարզ ասէ, որ չէ ուղում մահմետական դառնալ: Այն ժամանակ կը մնայ միւս հանգամանքը, Շահազադի պատճառը: Մեք կաւենք, որ նա սուտ է տեսել, որ այդպիսի բան չի եղել:

—Նոյն է, նա այդ գիտէ, եւ ասել եմ որ եղել է...

Ինչից ընթացում, եթէ չը հաշուեք նրա սկզբնական մի քանի անաջող տարիները, մեծ ծառայութիւն է արել մեր անունը գրականութեան, նպատակելով մեծ մասամբ մեր ժողովրդական ընթերցանութեան գործին: Պ. Պորոսեան թէ և յայտնի հարուստ, կապիտալիստ չէ կարող համարվել, բայց նա նուիրեց մի անգամից 10,000 ռուբլի հետեւեալ պայմանով: Ամբողջ գումարը դրվում է Հրատարակական ընկերութեան տրամադրութեան տակ, որից 3,000 ռուբլին մնալու է որպէս անձեռնմխելի գումար, իսկ մնացած 7,000 ռուբլուց իւրաքանչիւր տարի հրատարակելու է 2,000 ռուբլու մասնական և ժողովրդական դրքեր, մինչև 7,000 ռուբլու սպառվելը, որից յետոյ ամեն տարի պիտի հրատարակվի այնքանի դրքեր, որքան կը ստացվի արդէն տպագրված դրքերի վաճառումից և 3,000 ռ. անձեռնմխելի գումարից և այն ձևով 7,000 ռուբլին շարունակ գործադրութեան մէջ կը լինի: Ահա այսպիսով հիւք կը դրվի մի տեղական գործի, որին ակամատես կը լինի ինքը երկրասարգ նուիրաբերողը: Պ. Պորոսեան մի գեղեցիկ յատկութիւնն էլ այն է, որ մի այդպիսի խոշոր նուիրաբերութիւն անելուց յետոյ հոգս էր տարել և նրա գործադրութեան մասին և յարգելով աւելի ձեռնհաս անձանց կարծիքները, հրաւիրել էր մի քանի մարդկանց, յայտնել է իր նուիրաբերութեան մասին և խնդրել նրանց խորհրդակցութիւնը այդ գումարի ինչ նպատակի գործադրութեան վերաբերմամբ, և այս որոշումը արդիւն էր մի քանի մարդկանց խորհրդակցութեան: Փաստը, անկասկած, ուրախալի է և օրինակելի:

ՆԱՄԱԿ ԿԱՐՍԻՑ

Մարտի 18-ին

Նորբերումս այստեղ թունաւորվելով անձնատպանութիւն գործեց մի հասակն առած պարսիկ վաճառական, որը երկու օր առաջ անկալող էր եղել Ռիֆլիսից իր անունով քայլած մի փոխանակազրկ ընդունել և վճարել: Նա պարտաւոր էր այստեղ դրդելու առևտուրով Գաղաթային բէկի հարցին: Թէ նա ճշտեցիք է ձեռք բերել թոյնը, մեռնողը պատասխանեց, թէ գտել էր գետնին: Որպէս ուղղափառ պաշտիկ, նա մերժեց շապայն խմբը, որը բռնկեց Նախնիկի էր նրան, որպէս հանգստացնող միջոց: Նա յայտնել էր, որ իր հաշիւները ամենքին հետ մաքուր են, միայն 1,000 ռուբլի պարտք ունի իր հարեան մի պարսիկին առանց ստորագրութեան, և խնդրել էր բռնկել չը կարող իրան մահից յետոյ: Բռնկել պատմում էր, որ նա մեռաւ հանդիպում կերպով: Որքան մեզ յայտնի է, առաջին օրինակն է այդ, որ պարսիկը այդպէս անձնատպանութիւն է գործում, և անձնատպանութիւն է գործում պատուի հասկացողութիւնից զրկված: Պարսիկը սպանում է, երբ մէկը վի-

—Դու...

Այս հարցի մէջ այնքան դառն յանդիմանութիւն կար, որ Աննա-Կաթողիկէն լաց եղաւ և սկսեց բացատրել թէ ինչ է ինքը ասել բէկին: Այն, չէ որպէս, որ Մանասը մարդ էր ուղարկել իր մօտ, բայց պատմել է և այն, ինչ ինքը ասել է Մանասի մարդուն...

—Դու քո աղջկանից պակաս չես խելքը կորցրել, փնթփնթաց նա քեթի տակ և լռեց:

Խեղճ քայլը լուռ արտասաններ էր թափում: Նա այժմ հասկացաւ, որ իր բոլոր արածները սխալ են եղել, անիկեքութիւն... Թող այդպէս լինի, թող իրան ոչինչ համարեն, մի անկիւն չպրտեն: Թող խելքները մի բան անեն:

—Դրանով բան չի դառնայ, արտասանեց մէլքը մի անուրբ խտրութեամբ:

Արտասանները այդ վայրկեանին կարծես աւելի կատարեցին նրան: Վաղուց էր, որ նա մի միսիթարական խօսք չունէր իր քրոջ համար վաղուց էր, որ նա ոչ ոքին չէր խնայում: Այժմ էլ նա չասաց թէ ինքը ինչ մտադրութիւն ունի:

—Ձմեռվայ մէջ եմ, թիւրքերը. նստած եմ մեր տնիքում, շարունակեց նա նոյն եղանակով:

—Ո՛վ պիտի նրանց դուրս հանէ այդտեղից...

Նա վերկացաւ, սկսեց քայլել սենեակում ծանր իրողութիւնը նորից փաթկալով նրա կողմը: Այժմ այլ ևս նա չը կար նախա տեսնել թէ ինչ կը լինի:

Դուռը ճար չունենք, պատասխանեց նա, իր մտաւ, բռնեց մէլքի ձեռքը:

—Նա հենց այստեղ էլ կը խօսէի, ասաց նա, բայց մայր Հեղինէն գալիս է... Մինչև նրան լըսելը ինձ պիտի լսես, քեռի... խտրութեամբ ընկնում:

(Կը շարունակվի)

կանոնները հանրապետականներուն հետ կը մրցեն կառավարութեան օգնելու, ուժ տալու համար. արեւելք, արմուտք, հիւսիս ու հարաւ ձեռք ձեռք տուած են: Հարաւային ծերունի զօրապետ մը հիւսիսային մը կըսէ եղբւր անցեալները. «Բնէ ուրախութիւն, որ այս անգամ իրարու հետ կուտու տեղ լըվ լըվի ուրիշի մը դէմ պիտի կայենք. բայց զոյճ կեցեք, հիւսիսային զօրապետները, զախիւն մերն է»: Իսկ օգտակար դաս Ամերիկայի հայերուն, որ իրենց կեանքին մէջ մէկ վայրկեան իսկ չը կրցան մոռնալ իրենց ներքին վէճերը:

Այս երկկողման, թերթերուն ըսածին նայելով, դատարանը երկու երեք օրէն իր վճիռը պիտի արձակէ. այն ատեն նամակս դեռ ձեռք չը հասած, թերեւս սպանիական թնդանօթներու ծայրը լսած լինենք Պատանի մօտերը: Թշնամին դէմ կուտու համար մեր քաղաքն ալ մեծ պատրաստութեան մէջ է. մի կարծէք հայերնաւոր պատմական Պատանի դիրքաւ կրնայ ռաբակովիլի և անձնատուր ըլլայ, մինչև վերջին շունչը պիտի կուտու: Հիմա կուտու, ուր որ Գուգայի զօրապետները «կեցցէ Գուգա» կը պօռնան. թատրոնը, երկողման ազգային երգեր կերպենք, եթէ պատեհութիւն ունենանք անկէր Սպանիա ալ կարողանանք. կուտու տրամադրութիւնը կամ տեղը այնքան տարափոխիկ է, որ մեզ հայերուն իսկ հասեր է: Երէկ լսեցի թէ հայ երիտասարդ մը քաղաքացի դառնալ կուտու, որ պատեհութիւն ունենայ կամաւոր դրովելու և Գուգայի ազատութեան... Թող վախճայ Սպանիան: Արմէն

ԱՐՏԱԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Կ. Պօլսից, մարտի 13-ից հաղորդում են գերմանական լրագրողներին, որ սուլթանը հեռագրով կանչեց օսմանական իսկանդարէնին և օսմանական իսկանդարէնին, որոնք արդէն տարի ու կէս գտնուում է արաբի մէջ և վաղի էր նշանակված առաջ Բէյրութում, իսկ յետոյ Կամակում: Նազիմ-փաշա արտառ ուղարկվեց մեծ վիզիր Խալիլ Բիֆառ-փաշայի հետ կուտու ունենալու պատճառով:

— Անգլիական լրագրողները հաղորդում են, որ թիւրքաց զօրաբանները Թեսալիայից ամեն օր անցնում են Սալոնիկի վրայով և ուղևորվում են հեռու դէպի Մակեդոնիայի հիւսիսային սահմաններ: Զօրքերը կենտրոնացնում են Կոսովայի վերջնական, Ասկիւքի մօտ, ուր ներկայումս գտնվում են մօտ 20,000 մարդիկ: Մակեդոնական յեղափոխական կոմիտեիները մասամբ հանդուստեղում են պահպանում, հնազանդվելով, ինչպէս ասում են, Պետերբուրգից ստացած խորհուրդներին:

— «Polit. Corresp.» լրագրի ասելով, Կ. Պօլսի գերմանականներում ստացվում են տեղեկութիւններ, որոնք շատ մօտաւոր դրերով են նկատվում: Նրանք ասում են, որ Սալոնիկի վրայով և ուղևորվում են հեռու դէպի Մակեդոնիայի հիւսիսային սահմաններ: Զօրքերը կենտրոնացնում են Կոսովայի վերջնական, Ասկիւքի մօտ, ուր ներկայումս գտնվում են մօտ 20,000 մարդիկ: Մակեդոնական յեղափոխական կոմիտեիները մասամբ հանդուստեղում են պահպանում, հնազանդվելով, ինչպէս ասում են, Պետերբուրգից ստացած խորհուրդներին:

— Վրաստանի հիւսիսարևելքում, ինչպէս հեռագրում են Լոնդոնից, ծանր կերպարանք է ստանում: Նա ստիպողաբար ինքնիշխան է իր բոլորիները յայտնել իրան ճշմարտութիւնը և բոլորիները յայտնել են նրան, թէ նրա հիւսիսարևելքում անբուխ է և նրա կեանքը երկար չի տևի: Միայն նրա զօրքը կարողանա՞ր կարող է երկարացնել կեանքը մի քանի շաբաթով: Կաղստուն լսեց բոլորիներին այդ դատաւիճակը հոգու կատարեալ անդրադարձումը: Նա համարում է, որ պիտի լինէր անդրադարձումը: Նա համարում է, որ պիտի լինէր անդրադարձումը: Նա համարում է, որ պիտի լինէր անդրադարձումը:

ԽԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Սուլթանի աղջկայ հարսանիքը. Սուլթանը իր աղջկան՝ Նարմինն նշանեց Պէլվանի հետ: Օսման փաշայի որդու հետ, և այդ առիթով այժմ պալատում մեծ ուրախութիւն է տրուում: Նորերս պալատում տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր ճաշ, որին ներկայ էին գլխավոր տիպարան կորպուսի բոլոր անդամները, օտար պետութիւնների պատկանատերերը հրամանատարները և զինուորական անձնակազմը: Սուլթանը շատ սիրով էր բոլոր հիւրերին հետ: Կիւրդաւորական մարմնի աւագը, աւտորո-ուսկարական դեսպան քարոն Կալիցե, հնորաւորութիւններ ձեռնարկեց սուլթանին փառաբանական կորպուսի կողմից: Ազա ճաշից յետոյ կայացաւ երաժշտական երեկոյ, ուր երգում էր տիկին Գարի-

դէ-Վարկէ: Հարսանիքի ուրախութիւնները կը շարունակվին հինգ օր:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍՍՅ ԳՈՐԾԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՅՈՒՆ

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 21 մարտի: Հեղինակաւոր աղբիւրից հաղորդում են, որ Սպանիայի պատասխանի մէջ չը կան առաջարկութիւններ Կուբայի անկախութեան վերաբերմամբ:

ՊԱՐԻՑ, 21 մարտի: Նիւ-Յորկից հեռագրում են, որ Սպանիայի տրված է 24 ժամ վճիռ ընդունելու համար: Մակ-Կինլէյ կոնգրեսից կառուցաւ թողութիւն ստանալ փորձել դիպլոմատական միջոցներ մինչև երկուշաբթի: Միայն Կուբայի անկախութեան հրատարակումը կարող է Ամերիկայի միջամտութեան առաջին առնել: Սպանիայի պատասխանին սպասում են այսօր: Եթէ անկախութիւնը չը հրատարակվի, ուրախ ուրախութեամբ կուգարկի:

ՎԻԵՆԱ, 21 մարտի: Լրագրողները մեծ նշանակութիւն են տալիս կայսրի կողմից էրց-հերցոգ Ֆրանց-Ֆերդինանդին տուած հրովարտակին: Այդ հրովարտակից երեւում է, որ էրց-հերցոգը կը նշանակվի աւստրիական թագաւորութեան:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 21 մարտի: Արգարադատութեան միջոցաւ Մուրալիէի, արտասահման ուղևորվելու պատճառով, մինիստրութեան վարչութիւնը յանձնեց մինիստրի օգնական Բուտովսկուն:

Չինական կառավարութեան հետ կայացրած համաձայնութիւնը իրագործելու համար, պրիւսիական զինուորական շրջանի ժամանակաւոր հրամանատար գեներալ Գրոնզով կաղմակեցան ջոկատային զօրաբանին և մարտի 5-ին Վալի-ձոստով ուղարկեց՝ մեր խաղաղ-ովկանական նաւատորմի հետ միանալու համար: Մարտի 9-ին վերջինեւ զօրաբանին միացաւ մեր նաւատորմին Պօրտ-Արտուրը և մտաւ նաւատորմի հրամանատար փոխ-ծովապետ Գուրասովի հրամանատարութեան տակ: Մարտի 16-ին հեռագրով Գուրասով տեղեկացրեց, որ չինական զօրքերը Պօրտ-Արտուրից դուրս եկան մարտի 15-ին: Մարտի 16-ին, առաւօտան 6 ժամին, ափ իջան ամբողջ ցամաքային զօրաբանին և դէպքում հրամանատարից, որից յետոյ անպակաւ սկսեցին նաւաւորութեան և այն ամբողջութեամբ, որոնք պաշտպանում են Պօրտ-Արտուրը ծովից և ցամաքից: Միաժամանակ սկսեցին ծածանվել առաջ և չինական զինուորական զօրաւորները, որոնք նաւատորմը ուղևորեց 31 թիւդա-նօթանդութեամբ:

Միաժամանակ գրավեց նոյնպէս Տալեանկան նաւահանգիստը, ուր նոյնպէս զօրաւորներ բարձրացրին: Կարգը ոչ մի տեղ չէ խախտված:

ԲԱՅՈՒՄ, 21 մարտի: Բայթումի միլիցիայի հրամանատարը, Արդուլին չըլանի Բաքույան տեղում, մի փուռ է կէջ գտաւ գէղերի և փամ-փուշների պահեստ, մի և նոյն ժամանակ բռնեց երկու նշանաւոր աւաղակներ:

ԲՈՍՏՈՆ, ԴՕՆԻ ՎՐԱ, 21 մարտի: Ապրիլին վերջնականապէս կը վճռվի Բոստոնում կովկասեան գիւղատնտեսական արդիւնաբերական բանկի հիմնելու հարցը: Բաժնեմասնակցներ լինելու են՝ Մոնթվիլում, Նիմի-Նովոօրօքում, Խարկովում և Թիֆլիսում:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 21 մարտի: Կառավարութիւնը հրատարակեց քաղաքացիական Վոլֆօրթի երէկվայ հեռագրից, որից երեւում է, որ Րանսօ վերացրեց առեւտրական նաւահանգիստը բէկոնցիտարացուի վերաբերեալ կարգադրութիւնը և որ սպանիական կառավարութիւնը Բլանկօ տրամադրութեան տակ դրեց 3 միլիոն, որպէս զի գիւղական աղքատակութիւնը կարողանայ վերադառնալ իր աշխատանքներին: Սպանիան ընդունում է Միացեալ-Նահանգների օգնութիւնը՝ կարօտեալներին օգնելու համար և առաջարկում է Կուբայի պարլամենտին թողնել միջոցներ ձեռք առնել պատուաւոր խաղաղութեան հասնելու համար: Սպանիան թշնամական գործողութիւնները դադարեցնելու դէմ ոչինչ չի ունենայ, եթէ ապստամբները կը խնդրեն այդ բանը Բլանկօից:

Մակ-Կինլէյ չուտով կը դիմի կոնգրեսին մի գրութեամբ: Սկիզբը ցրվեց մինչև երկուշաբթի, և մինչև այդ օրը գրութիւն չէ սպասվում:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 21 մարտի: Մարտի 21-ին, ցերեկվայ 2 ժամին, Թագաւոր Կայսրը այցելեց իտալական առաջին գեղարուեստական ցուցահանդէսը, որ կազմված է բարձր Շուիլիցի նը կարգութեան դպրոցի շքեղ դասընթաց: Թագաւորը գնեց մի քանի պատկերներ:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 22 մարտի: Սպանիական կառավարութեան պատասխան յայտարարելը հաղորդ-

ված է սենատի արտաքին գործերը վարող յանձնաժողովին: Սենատի այդ յանձնաժողովը կը ներկայացնի իր գեղարուեստական այսօր: Նա կառավարի ընդունել մի վճիռ, որով նախ այն կարծիքն է յայտնվում, թէ պէտք է ինքնավարութիւն տալ Կուբային, և երկրորդ՝ թէ Միացեալ-Նահանգները պէտք է միջամտեն այդ նը պատակով:

ՊԱՐԻՑ, 22 մարտի: Զօլայի գործը: Վճռաւոր զատարանը բեկանեց առաջին ինստան-ցիայի դատաւիճակը, չենթարկելով Զօլային եր-դուանքերի ուրիշ դատարանին: Այդ վճիռը պատճառարանով է նրանով, որ դիֆֆամա-ցիան ուղղված էր զինուորական դատարանի դէմ, և ոչ թէ զինուորական մինիստրի դէմ, որը և այդ պատճառով հիմք չունէր դանդաղ սկսել Զօլայի դէմ:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 22 մարտի: Մինչև ժողովրդա-կան լուսաւորութեան մինիստրի օգնական նշա-նակելը՝ այդ պաշտօնը կը կատարի ժողովրդա-կան լուսաւորութեան խորհրդի անդամ Բէյնար:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 23 մարտի: Վրաստանի էկ-զարի սրբաւոր Ֆլավիան երէկ Պետերբուրգից ճանապարհ ընկաւ դէպի Թիֆլիս:

Յայտնի ծովանկար Ս. Վալովսկի երէկ Պետեր-բուրգից ճանապարհ ընկաւ դէպի Մոսկովա:

ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ, 23 մարտի: Մնացորդական դեսպանը կրկին լուրջ խորհրդակցութիւն ունէր ցղուդ-լի-եմալի անդամներին հետ: Մնացորդական, ասում են, պահանջում էր նշանաւոր դիվաններ, որ-պէս վարձատրութիւն այն դիվաններին համար, որ արված է ուրիշ պետութիւններին:

ԵՍԿՈՒՄՍԿ, 23 մարտի: Նապոլեոնական մա-մուլը այն կարծիքն է, որ բրիտանական ծովա-կին ցուցը ուղղված է ոչ թէ Ռուսաստանի, այլ Չինաստանի դէմ՝ որպէս զի ստիպեց նրան դի-վաններ անել Մնացորդական: Այն կարծիքն է յայտնվում, թէ Նապոլեոնական միջակ է թողված: Տիրապետում է միջոց առաջ դիվաններին Մնաց-րիայի դէմ: Շատ լրագրողներ այն միտքն են քա-րուում, թէ Նապոլեոնական զօրքերը պէտք է մը-նան Վէյ-Նայ-Վէյում Չինաստանից պատերազ-մական վարձատրութիւն ստանալուց յետոյ էլ:

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 23 մարտի: Արտաքին գործերը վարող սենատի յանձնաժողովը ընդհանուր ժո-ղովում ընդունեց մի որոշում, որով ընդունւում է Կուբայի ինքնավարութիւնը և Միացեալ-Նա-հանգների միջամտութիւնը:

ՊԱՐԻՑ, 23 մարտի: Պատգամաւորների ժո-ղով: Արտաւարականներ Գալէր և ուրիշները հա-րցադրում են անում վճռաբեկ ատենին վճռի առիթով Զօլայի գործի վերաբերմամբ, և խիստ կերպով յարձակվում են մագիլատարարայի վրա, պահապանելով դատաստանական դատակարգին պատկանող անձանց տգիտութիւնը, որոնց խոր-հուրդներով ընկալւում էր կառավարութիւնը: Մէ-լին, որի ճառը ընդհատւում էին բացակայութիւն-ներով, արդարացիւմ է կառավարութեան գոր-

ՀԱՅԱՐԱՆ ԶԵՆԱՐԱՆ ԱՐԵՆԵԼԵԱՆ ԴԵՂՈՆԵՐԻ

ՊԵՏ. ԽՈՐՀՐԳ. ԳԱՆԻԷԼ ԳԱՐԻԷԼԵԱՆ ԳԱՆԱԶԱՆԻ ՄԻՅԱՆԿԻ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍ-ՏԱՏՎԱԾ ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ 7-րորդ յօդուածի հիմամբ Հայաւորան Զեմարանի մասնապետական դատարանի խորհուրդը՝ իր այս փետրվարի 7-ին կայացած նիստում վճռեց յայտարարել ի դիտութիւն մասնադէմներին առաջիկայ երկու շրջաններ՝ երկու մրցանակի համար՝ իւրաքան- չիւր 600 ռուբլի:

Ա.—«Հայաւորան և դատարաններին արաբացի մատենագիրների հաղորդած տեղեկութիւն- ների Հայաստանի և հայերի մասին մինչև Ժ. Դարու վերջը՝ ներկայացրած նիւթերի քննական քաղաքականութեանը հանդերձ»:

Բ.—«Նիւթերը ժամանակակից հայերի սովորութեան, իրաւունքի կամ ազգային իրաւաբանա- կան սովորութիւններ»:

Շարադրութիւնները կարող են ներկայացվել հայերէն կամ ռուսերէն, ֆրանսերէն կամ գերմաներէն:

Հայաւորան շարադրութիւնը յիշեալ իւրաքանչիւր նիւթերից մէկի մասին կը պարզատուրվի խորհրդի կողմից վեց հարիւր (600) ռուբլի մրցանակով:

Նիւթ առաջին կամ երկրորդ նիւթի մասին ներկայացրած շարադրութիւններից երկուսը հա- լատար արժանաւորութիւն ունենան, խորհուրդը կարող է բաժանել մրցանակը երկուսի հեղինակ- ների մէջ:

Շարադրութիւնները պէտք է ներկայացվին ոչ ուշ քան 7-ի օգոստոսի 1900 թ.:

Վերանայուող ճեմարանի՝ Վ. Միլլեր Գարուդար խորհրդարանի՝ Գ. Խալաթանց

2—4

БАТЕАUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET C-іө

ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԵԱՅՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի նաւաւարկութիւն ՄԱՐՍԷԼԻՑ ԲԱՅՈՒՄ, չորեքշաբթի օրերը, երկու շաբա- թի մի անգամ, սկսած յուլիսի 25/6-ի չորեքշաբթից, և հակառակը՝ Բայթումից Մարսէլ, մանկով Տրապիզոն, Սամսուն և Պօրթ: Մեկուսում է Բայթումից մինչ չորեքշաբթի, ապրիլ ամսի 1/13-ին ԱՆԱՏՈԼԻ չորեքշաբթի, առաւելու ԲԱՅՈՒՄ: Եւ այսպիսի շարունակաբար, երկու շաբաթը մի անգամ, չորեքշաբթի օրերը, ժամը 4-ին ճաշից յետոյ Բայթումից Պարիզ ուղղակի հաղորդակցութեան ստանալու տրվում են սովորականից պակաս գներով:

Արաւորների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար թող բարեհաճեն դիմել ընկերութեան գործակալատարներին:

ԲԱՅՈՒՄԻՄ—պ. Վիկտոր Գ. Սիւրսի, Նաբէլ-Մայա: ԹԻՖԼԻՍԻՄ—պ. Օ. Գ. Բարեկինդա- նեանին, Սիւսի փող. Նախկին Արժուոյն քաղաքապետ: ԲԱՅՈՒՄ—պ. Ս. Կիւրաբեանին, Կօրնեւա- կինական շաղաքակ: ՆՕՎՈՐՈՍԻՅՍԿ—պ. Միլիտար Հերցինբուրգին:

(Կ. Տ. 2.) 9—20